

DE ZEEVOGELTEEK *IXODES URIAE* NIEUW VOOR NEDERLAND, OP HET STRAND VAN KATWIJK (ARACHNIDA: IXODIDAE)

Wim Langbroek, Gijsbert Twigt & Herman Cremers

Op 4 april 2021 vond de tweede auteur een aan-
gespoelde dode zeekoet *Uria aalge* (Pontoppidan,
1763) in zomerkleed (fig. 1), op het strand van
Katwijk (Amersfoortcoördinaten 85,255-466,344).
Het viel hem op dat er parasieten aanwezig waren
in de nek van de vogel, in het veld herkenbaar als

Figuur 1. De zeekoet *Uria aalge* waarop de teken zijn aangetroffen is geprepareerd. Foto Wim Langbroek.
Figure 1. The common murre *Uria aalge* on which the ticks were found has been prepared. Photo Wim Langbroek.

bolletjes. Het bleek te gaan om teken. In totaal kwamen er acht exemplaren van de vogel af: imago's, nimfen en een larve. Het grootste volwassen exemplaar was 7 mm lang en 4 mm breed. De exemplaren zijn opgenomen in de collecties van de auteurs. Op termijn zullen enkele exemplaren worden aangeboden aan de collectie van Naturalis Biodiversity Center.

Bij het zoeken naar teken die op zeevogels voorkomen kwam al snel de naam *Ixodes uriae* (White, 1852) naar boven, ook wel bekend als de seabird tick, de zeevogelteek. Afbeeldingen van de soort

Figuur 2. Zeevogelteek *Ixodes uriae*, volwassen vrouwtje, bovenzijde, Katwijk, 4.iv.2022. De rode kleur is een gevolg van de ethanol waarin de exemplaren zijn geconserveerd. De levende teken zijn grijsbruin van kleur. Foto Wim Langbroek.

Figure 2. Seabird tick *Ixodes uriae*, adult female, dorsal side, Katwijk, 4.iv.2022. The red colour is caused by the ethanol in which the specimens are stored. The living ticks are red. Photo Wim Langbroek.

Figuur 3. Zeevogelteek *Ixodes uriae*, volwassen vrouwtje, vooraanzicht, Katwijk, 4.IV.2022. Foto Wim Langbroek.
Figure 3. Seabird tick *Ixodes uriae*, adult female, frontal view, Katwijk, 4.IV.2022. Photo Wim Langbroek.

Figuur 4. Zeevogelteek *Ixodes uriae*, volwassen vrouwtje, boven- en onderzijde, Katwijk, 4.IV.2022. Dit is de grijsbruine kleur van de levende teken. Foto Wim Langbroek.
Figure 4. Seabird tick *Ixodes uriae*, adult female, dorsal and ventral side, Katwijk, 4.IV.2022. This is the grey-brown colour of the living ticks. Foto Wim Langbroek.

kwamen exact overeen. Na het bekijken van de Nederlandse soortenlijst bleek de soort nog niet bekend uit Nederland. Er is contact gezocht met de derde auteur, die veterinaire parasitoloog is. Hij bevestigde de determinatie op basis van de foto's en toegestuurd materiaal. Hij gaf tevens aan dat de soort nog niet uit Nederland bekend was, mede doordat zeevogels nauwelijks onderzocht zijn op ectoparasieten. Op de foto's zijn de teken rood van kleur (fig. 2-3). Dit wordt veroorzaakt door de ethanol waarin de beesten zijn geconserveerd. Levend zijn de teken grijsbruin van kleur (fig. 4).

Ixodes uriae is een veel voorkomende ectoparasiet op zeevogels. Het scala aan gastheren is groot maar de zoektoet wordt op het noordelijk halfrond als voorkeursgastheer beschouwd. De zeevogelsoorten waarop *I. uriae* is gevonden vertonen koloniaal broedgedrag. Dit gegeven is cruciaal vanuit het perspectief van de parasiet omdat er in ieder geval tijdens het broedseizoen onderdak en voedsel is. De levenscyclus is dus aangepast op de gastheren. De teken leven twee tot zeven jaar. Deze cyclus is sterk afhankelijk van de seizoensbeperkingen, de lengte van het broedseizoen en de vliegtijden van de gastheren (Muñoz-Leal & González-Acuña 2015).

De verspreiding van de teek omvat grote delen van de gematigde streken van beide halfronden. De teek kan extreem ongunstige klimatologische omstandigheden overleven. De levenscyclus omvat vier fasen: ei, larve, nimf en volwassen. De minuscule larven zijn gemakkelijk van de overige stadia te onderscheiden doordat deze, zoals gebruikelijk bij mijten en teken, slechts drie paar poten hebben, tegenover vier paar poten bij de nimfen en volwassen teken. De nimfen, waarbij de geslachtsopening nog ontbreekt, en de mannetjes zijn enkele mm groot. Bij de mannetjes bedekt het dorsaal gelegen scutum bijna het gehele achterlijf. Nadat ze een bloedmaal op de vogel hebben genoten zwellen de vrouwtjes op tot een lengte van zo'n 7-8 mm met een voor de soort typisch langgerekt scutum (fig. 2-4).

Teken van het geslacht *Ixodes* zijn driegastherig. Dat wil zeggen dat zowel de larve, de nimf en de adult opnieuw een gastheer opzoeken om daar afhankelijk van soort en stadium gedurende uren tot dagen bloed te zuigen. Vrouwtjes, nimfen en larven zijn vaak op de gastheren te vinden terwijl de mannetjes zich vooral ophouden in en rondom de nesten (Muñoz-Leal & González-Acuña 2015). Ze hebben een terrestrische levenswijze maar kunnen lange tijd overleven onder water. De spiraculaire platen dienen als plastron. Dit is een alternatief ademhalingssysteem waarbij zuurstof uit het water opgenomen kan worden. Tussen de waterafstotende haartjes blijft het zuurstof zitten (Fielden 2011).

Van *I. uriae* is bekend dat ze drager kunnen zijn van spirocheten, lange, dunne, spiraalvormige bacteriën, van het geslacht *Borrelia*. Deze bacteriën zijn bij mensen verantwoordelijk voor de ziekte van Lyme (Robinson 2009). Naast de ziekte van Lyme kan de soort ook andere micro-organismen verspreiden (Muñoz-Leal & González-Acuña 2015).

Met dank aan David Tempelman voor het commentariëren van het manuscript.

LITERATUUR

- Fielden, L.J., L.M. Knolhoff, S.M. Villarreal & P. Ryan 2011. Underwater survival in the dog tick *Dermacentor variabilis* (Acari: Ixodidae). – *Journal of Insect Physiology* 57: 21-26.
- Muñoz-Leal, S. & D. González-Acuña 2015. The tick *Ixodes uriae* (Acari: Ixodidae): Hosts, geographical distribution, and vector roles. – *Ticks and Tick-borne Diseases* 6: 843-868.
- Robinson, I. 2009. Chapter 17. Seabirds. – In: T.N. Tully, G.M. Dorrestein & A. Jones (Eds.), *Handbook of Avian Medicine* (Second edition). Elsevier: 377-403.

SUMMARY

The seabird tick *Ixodes uriae* new to the Netherlands, on the beach at Katwijk (Arachnida: Ixodidae)

Op April 4, 2021 the second author found a dead common murre *Uria aalge*, on the beach of Katwijk (province of Zuid-Holland). In the neck of the bird eight nymphs, larvae and adults of the seabird tick *Ixodes uriae* were present. This is the first record of this parasite for the Netherlands.

W. Langbroek
wim.langbroek3@gmail.com
Katwijk (Zuid-Holland)

G. Twigt
Katwijk (Zuid-Holland)

H.J.W.M. Cremers
Utrecht